DVA POPOLNOMA LOČENA SVETOVA

Očitno je, da s Toporišičem živiva v popolnoma drugačnih konceptualnih svetovih. In ker gre pri pravopisnem slovarju za konceptualna vprašanja in ne diskusijo o posameznih rešitvah, je vprašljiva smiselnost nadaljevanja kakršnihkoli polemik o Slovenskem pravopisu 2001 in slovarskih vprašanjih sploh. Ker pa mi je bila s strani uredništva Slavistične revije dana možnost odgovora, tu dodatno utemeljujem svojo osnovno tezo o zadnjem pravopisnem slovarju kot slovarskem anahronizmu.

Sodobni slovarski priročniki že od osemdesetih let prejšnjega stoletja nastajajo na podlagi aktualnih besedil, zbranih v računalniških korpusih. Delo z njimi temelji na veliki količini načrtno zbranega gradiva in postopkih avtomatske analize. Na korpusu temelječi opisi prinašajo predstavitev realnega jezika in se v celoti izognejo individualni introspekciji in posledično individualnim normativnim vrednotenjem jezika. Hkrati pa se s postopki korpusne analize razvijajo tudi novi postopki slovarskega opisa, ki jih v korpusu zajeti jezikovni podatki omogočajo. Za verodostojno predstavitev jezikovnega stanja je nepogrešljiva osnova načrtno zbrano gradivo – pri razmisleku o pravopisnem slovarju bi to moral biti prvi korak, ki bi sploh omogočil relevantno nadgradnjo. V nadaljevanju pa bi vsekakor pričakovali uporabo sodobnih slovaropisnih metod, temelječih na pozitivni tradiciji slovenskega slovaropisja in soočenih z novimi pristopi, ki jih je v slovarsko delo prinesel razvoj korpusnega jezikoslovja.

Šele na realnem jeziku temelječi jezikovni opis je tudi osnova za učinkovit jezikovni predpis, saj le na podlagi dejanskega stanja v jeziku lahko ugotovimo, v katerih segmentih je morebiti potrebna tudi jezikovna intervencija in kako jo usmerjati – torej ne delovanje s pozicije moči in uveljavljanja avtoritativnega nadzora nad jezikom, ampak na podlagi dejanskega jezikovnega stanja in v odprti diskusiji z osnovnim ciljem doseganja čim širšega konsenza.

Sestavljavci Slovarja slovenskega knjižnega jezika so v času zasnove slovarja slovensko slovaropisje uvrstili v aktualne evropske tokove, vsakdo, ki vsaj malo pozna današnje stanje v evropskem slovaropisju, pa lahko ugotovi, da je pravopisni slovar povsem zunaj aktualnega slovarskega dogajanja. Prav področje slovaropisja je namreč z razvojem jezikovnih tehnologij v zadnjih dvajsetih letih doživelo izjemno velike spremembe in zdelo se je, da vsega tega res ni mogoče prezreti.

Vojko Gorjanc
Filozofska fakulteta v Ljubljani